Вх. № ЧР-03-166/11.09.2023 г.

С Т А Н О В И Щ Е

относно кандидатурата

на

д-р Зорница Тоткова,

главен асистент в секция "Психология на личността и когнитивна психология" - Институт за изследване на населението и човека (ИИНЧ) - БАН,

за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2. Психология (Транспортна психология) за нуждите на секция "Психология на личността и когнитивна психология" към ИИНЧ-БАН, обявен в Държавен вестник бр.46/26.05.2023 г.

Изготвил становището:

Валери Стоилов Стоянов

Професор по професионално направление 3.2. Психология, доктор на науките

Варна * 2023

1. Общо представяне на кандидата и получените материали по конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент", област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Транспортна психология), е обявен за нуждите на секция "Психология на личността и когнитивна психология" към ИИНЧ-БАН, обявен в ДВ бр.46 от 26.05.2023 г.

Становищетс е възложено по решение на Научното жури, определено със Заповед № РД-6-367/21.07.2023 г. на Директора на ИИНЧ-БАН.

Единствен кандидат по конкурса е д-р Зорница Тоткова, главен асистент в секция "Психология на личността и когнитивна психология" - ИИНЧ-БАН.

Гл. ас. д-р Зорница Тоткова притежава бакалавърска и магистърска степен по психология, придобити във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър".

През 2014 г. придобива образователната и научна степен „доктор" по професионално направление 3.2. Психология в Департамент „Психология", Институт за изследване на населението и човека към БАН.

Професионалният й път започва през 2012 г. като психолог в ДЗЗД „Рефлекс Астарта", където отговаря за провеждането на психологично изследване, необходимо на професионални шофьори за придобиване на категория, проверка, анализ на резултатите и формулиране на заключение относно психологичната годност на кандидатите. След придобиване на ОНС „доктор" и до момента заема академичната длъжност „главен асистент" в Департамент „Психология", Институт за изследване на населението и човека към БАН. През този период участва като изследовател в редица проекти кореспондиращи с тематичното поле на настоящия конкурс, финансирани както от национални фондове, така и от европейски структурни фондове.

Като млад учен д-р З. Тоткова получава награди за научни постижения както от БАН, така и от Съюза на учените в България.

Подадените документи от кандидата по конкурса отговарят на основните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент".

Гл. ас. д-р Зорница Тоткова предлага 30 броя научни трудове във връзка с конкурса, както следва:

1. Хабилитационен труд: Тоткова, З. (2023). Транспортна психология. Личност и поведение на шофиране. Издателство на БАН „проф. Марин Дринов", ISBN 978-619-245-293-3 (Print), ISBN 978-619-245-294-0 (Online).

2. Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор": Тоткова, З. (2023). Родителски стил и привързаност. Издателство на БАН „проф. Марин Дринов", ISBN 978-619-245-313-8 (Print), ISBN 978-619-245-314-5 (Online).

3. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 4 на английски език, от които 2 самостоятелни и 2 в съавторство.

4. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове или в специализирани издания за класифицирана информация – 21 научни статии, от които, 8 самостоятелни, а останалите в съавторство. От тях 1 е на английски език.

5. Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове или в специализирани издания за класифицирана информация – 3 в съавторство, от които 2 на английски език.

Представена е справка за забелязаните цитирания, както и другите изискуемите документи за участие в конкурса. Прави впечатление, че има трудове на д-р Зорница Тоткова, които са цитирани и в научни издания, реферирани и индексирани в

световноизвестни бази данни с научна информация, което я прави разпознаваем учен не само у нас, но и в чужбина.

Представените по конкурса научни трудове са извън трудовете, посочени в автореферата на дисертацията за присъждане на образователната и научна степен „доктор" и се приемат за оценка. Публикуваната книга на базата на защитения дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор" не се оценява, но участва във формирането на становището за съответнствие на кандидата с минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент".

С представените за участие в конкурса научни трудове, придобитата ОНС „доктор" и забелязаните цитирания, д-р Зорница Тоткова отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент", област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България (Ново - ДВ, бр. 56 от 2018 г., в сила от 06.07.2018 г.) - Минимални национални изисквания към научната, преподавателската и/или художественотворческата или спортната дейност на кандидатите за придобиване на научна степен и за заемане на академичните длъжности „главен асистент", „доцент" и „професор" по област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология.

В същото време, образователният профил и натрупаният професионален опит от гл. ас. д-р Зорница Тоткова като практикуващ психолог и изследовател, са съзвучни с изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент" по професионално направление 3.2. Психология, съгласно чл. 53, ал. (1), т. 1 и т. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и са предпоставка за по-сетнешното и професионално развитие.

2. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата, научни и научно-приложни приноси

Научната продукция на гл. ас. д-р Зорница Тоткова, с която участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент", отговаря на изискванията за представяне на научни трудове и има принос за трансфериране на съвременните научни и научно-приложни постижения от областта на транспортната психологията и психологията на развитието в социалната практика и при преподаване на психологически знания във висшето училище.

Научната активност на гл. ас. д-р Зорница Тоткова е концентрирана основно в тематичното поле на:

- *Транспортната психология:* акцентът е върху разкриване на влиянието на личностни фактори върху процеса на шофиране на моторни превозни средства, по-ясното дефиниране на конструкта „стил на шофиране", неговото операционализиране, както и създаване и валидизиране за български културен контекст на инструменти за психологично измерване за нуждите на транспортната психология;
- *Психологията на развитието:* проучени са родителските стилове и привързаността в ранна зрялост; разкрита е мотивацията на учениците за учене според учителите, като са изследвани нагласите за прилагане на подходи, които предизвикват у учениците интерес и разбиране на практическата стойност на изучавания материал; адаптирани за български културен контекст са инструменти за психологично измерване.

Д-р Зорница Тоткова не просто спекулира по известни теоретични модели в гореописаните тематични сфери на научен интерес, каквато е често срещаната практика у

нас в научните публикации за участие в подобни конкурси. Позитивното в случая е, че тя системно емпирично изследва актуални и значими социални явления с ясната идея същите да бъдат обяснени по-всеобхватно, както и да се намери практико-приложната ценност на научните находки.

Без претенции за изчерпателност, в обобщен вид научните и научно-приложните приноси на гл. ас. д-р Зорница Тоткова, могат да се представят по следния начин:

В сферата на транспортната психология:

1. Проучено е влиянието на индивидуално-демографски, когнитивни, психомоторни и личностни фактори върху поведението на водачите на моторни превозни средства, с акцент върху негативните последици при шофиране, операционализирани като нарушения на правилата за движение, отнемането на свидетелства за управление на МПС и участието в пътнотранспортни произшествия. На тази основа е очертан профилът на водачи на МПС с опасно поведение при шофиране. (*Вж. публикации* I.1., III.3., IV.2.,V.1., V.2., V.5., V.6., V.8. *от списък приложен от кандидата*).

2. Предложена е дефиниция и операционализирана структура за психологически конструкт „стил на шофиране", като емпирично са очертани характерни стилове на шофиране в България (осем на брой). Анализирани са взаимовръзките между стиловете на шофиране и негативните последици при шофиране. (*Вж. публикации* I.1., III.1., III.2.,V.4. *от списък приложен от кандидата*).

3. Създадени са и са валидизирани за български културен контекст инструменти за психологично измерване за нуждите на транспортната психология, в т.ч. за надеждна оценка на личностни фактори, свързани с опасното поведение на пътя и стила на шофиране за български културен контекст, както и на когнитивни фактори имащи отношение към процеса на управление на МПС (*Вж. публикации* I.1., III.2., IV.1., V.1. *от списък приложен от кандидата*).

В сферата на психологията на развитието:

1. Обогатена е съществуващата до момента представа за родителството, чрез разкриване на различни комбинации от родителски стилове в рамките на семейството и водещата позиция на един от стиловете, като се очертава, че отзивчивостта в отношенията с родителя е определяща, особено оценявана от разстоянието на времето, както и че родителският стил оказва съществено влияние върху формирането на устойчив модел на партниране на личността с близките до нея хора. (*Вж. публикации* III.4., IV.15., IV.16., IV.17., IV.19, IV.20., IV.21. *от списък приложен от кандидата*).

2. Установени са водещите мотиви за учене при ученици от прогимназиалния и гимназиалния етап на образование у нас. Разкрити са нагласи на учителите за прилагане на подходи, които предизвикват у учениците интерес и разбиране за практическата стойност на изучавания материал, като е изведен предпочитаният стил на взаимодействие на учители и ученици и са очертани подходи за мотивиране на учениците. (*Вж. публикации* IV.9., IV.10., IV.11., IV.12., IV.13., IV.14. *от списък приложен от кандидата*).

Концептуализираните модели в предложените за рецензиране трудове от гл. ас. д-р Зорница Тоткова, анализираните данни от емпиричните изследвания и създадените и адаптираните инструменти за психологични измервания, са сериозна база от знания в сферата на човешкото поведение и функционирането на хората в социален контекст. Резултатите от тези изследвания имат принос за обогатяване на съвременните знания в транспортната психология, психологията на личността и психологията на развитието и за практико-приложните цели на специалистите, които работят „на терен".

В своята съвкупност те представляват солидна основа и за по-нататъшни фундаментални и научно-приложни изследвания, особено в сферата на транспортната психология, както и за оптимизиране на системата за оценка на кандидатите за водачи на

МПС, тяхната подготовка, допълнителната подготовка за коригиране на поведението на рисковите водачи на пътя и ретестуването им.

В представените по конкурса научни трудове не съм забелязал и нямам сведения за плагиатство. Литературни източници по моя оценка са ползвани коректно.

3. Лични впечатления за кандидата

Д-р Зорница Тоткова познавам още от студент в ОКС „бакалавър“ от курсовете ми по „Експериментална психология“ и „Организационна психология“, както и от курсовете в ОКС „магистър“ по „Психодиагностика“ и „Компютърни системи в психодиагностиката“. Впечатленията ми бяха за студент със задълбочено вникване в операционалната структура на понятията и добро познаване на системността на йерархиите от понятия в тематичното поле на психологията, както и проява на интерес към методологията на научните изследвания. Още тогава съветите ми към нея бяха да се ориентира към научна работа. Днес виждам, четейки научната й продукция, вече формиран учен с много добра методологична култура, със собствен почерк и дълбочина на проникване в системните взаимоотношения по изследваните явления.

Убеден съм, че секция "Психология на личността и когнитивна психология" към ИИНЧ-БАН би спечелила от назначаването на д-р Зорница Тоткова на академичната длъжност „доцент“ и това би дало възможност тя да разгърне потенциала си като хабилитирано лице.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като имам предвид гореизложеното в становището, правя следните изводи свързани с кандидатурата на гл. ас. д-р Зорница Тоткова за заемана на академичната длъжност „доцент“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология:

1. Гл. ас. д-р Зорница Тоткова отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България.
2. Има натрупан професионален опит като практикуващ психолог и изследовател в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент“.
3. Предлага за рецензиране научна продукция със значими научни и практико-приложни приноси.
4. Разпознаваема е като изследовател не само у нас но и в чужбина.

Всичко това ми дава основание за **положителна** оценка за гл. ас. д-р Зорница Тоткова, като кандидат за академична длъжност „доцент“.

В тази връзка препоръчам на Научното жури да предложи, по реда определен в ИИНЧ-БАН, д-р Зорница Тоткова за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2. Психология (Транспортна психология) за нуждите на секция "Психология на личността и когнитивна психология" към института.

17.08.2023 г.
гр. Варна

Изготвил становището:
проф. д.н. Валери Стоянов